

Monumentnummer*: 513147

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 02 september 1999
Kadaster deel/nr 82957/194

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Doesburg		Doesburg		Gelderland			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Gasthuisstraat	14			6981 CS	Doesburg		
Gasthuisstraat	16			6981 CS	Doesburg		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel		
Doesburg	C				2849		
Doesburg	C				2850		

Omschrijving**

Inleiding

Tweebeukig dwars WINKEL-WOONHUIS, met voor wat betreft de voorste beuk één bouwlaag met zadeldak, dat rechts tegen een tuitgevel staat en links een zijschild heeft. De achterste beuk, nu onder plat dak, heeft twee à drie bouwlagen, deels op hoog gelegen kelder. De ouderdom van de voorste beuk is onbekend, de achterste is 19de- en 20ste-eeuws. De voorgevel is in Art Nouveau-stijl verbouwd en heeft een bijzonder fraaie WINKELPUI.

Het pand ligt in de middeleeuwse stad, in de rooilijn, met links een eigen poortweg. Naast en achter het pand bevindt zich een eigen erf.

De BESCHERMING beperkt zich tot het tweebeukige huis met de aanbouwen tegen de achtergevel. Aan de achterzijde van het erf staat een werkplaats, die vroeger bij het bedrijf hoorde en gebruikt werd voor het vervaardigen van fietsen van het merk KANO: de rechter zijgevel draagt nog het opschrift "KANO-RIJWIELFABRIEK". Deze valt niet onder de bescherming.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het TWEEBEUKIGE HUIS is van oorsprong een zeer breed eenlaags dwars huis langs de straat, aan de achterzijde uitgebreid met een tweede beuk, oorspronkelijk éénlaags, die later werd verhoogd tot twee, deels drie bouwlagen. Het pand Gasthuisstraat 14, 16 is oorspronkelijk één geheel, het is nu in gebruik gesplitst. De oorspronkelijk lagere huisjes Gasthuisstraat 10 en 12 zijn tenminste sinds de 17de eeuw hierbij betrokken geweest, maar leiden nu een eigen leven. Hoewel de acten teruggaan tot 1654, is de feitelijke ouderdom van de huidige voorste beuk van nummer 14, 16 niet duidelijk. Te zien is wel dat de verbouwing van 1904 een reeds lang bestaand pand betrof, onder meer door de nonchalante aansluiting op het bestaand metselwerk van de linker zijgevel. Het karakter van de voorste beuk wijst op een grondige verbouw dan wel nieuwbouw in de 18de of 19de eeuw; de jufferkap kan van die bouw stammen. De dakschilden ervan worden nu gedekt door gesmoorde, machinaal vervaardigde oud-Hollandse pannen. De verschijningsvorm wordt sterk bepaald door de uitbundige Art Nouveau-gevel van het linker deel (nr 16), dat in 1904 tot fietsenfabriek en -winkel verbouwd werd. Voor de promotie van dit moderne voertuig werd een vooruitstrevende vormgeving gekozen. Het stucplafond in de winkel, met sierlijk lijstwerk, is 19de-eeuws en houdt nog geen rekening met het bij de genoemde verbouwing ingebouwde winkelportiek. De werkplaatsen waren achter het pand gelegen. Het rechter deel (nr 14) was de bijbehorende woning. Hiervan werd de gevel rond 1904 op een bescheidenere manier gemoderniseerd. De nu plat gedekte achterste beuk stamt uit diverse bouwfases. Het - vanaf de straat gezien - linker éénderde deel heeft een kleine vierkante, hoog gelegen, hout gedekte kelder. Erboven bevindt zich een opkamer en een verdieping. Deze is bereikbaar via een zeer hoge trap vanuit de ca 4½ m. hoge gang, die voorin de achterbeuk loopt en vroeger rechts in de tussenkamer van het woonhuis uitkwam. Het rechter éénderde deel, dat vermoedelijk het jongste is en ten dele achter nummer 14 steekt, bevat drie bouwlagen en voorin de trap. Het middelste deel van de achterste beuk telt twee bouwlagen. Op de begane grond bevindt zich hier de achterkamer van de kamers en suite van het woonhuis. Doordat deze opzet oorspronkelijk een tussenkamer met een veel lager plafond kende, is hierboven een loze ruimte van ruim twee meter hoog. De tussenkamer houdt geen enkele rekening met de oorspronkelijke structuur van het pand: ze steekt deels in het voor- en deels in het achterhuis. De tussenmuur is hier tot aan het plafond geheel weggebroken. De schuifwand naar de voorkamer is bewaard, die naar de achterkamer is inmiddels verwijderd; het plafond van de tussenkamer heeft wel de oude hoogte gehouden. De gang in het achterhuis van nummer 16 kwam in deze tussenkamer uit. Aan de achterzijde is aan de achterkamer in het begin van de 20ste eeuw een serre aangebouwd. Rechts van de voorkamer loopt de gang met in de rechter wand een nis. Aan het einde sluit een fraaie, dubbele neogotische glasdeur de toegang naar het trapportaal erachter af. Op dat portaal sluit het rechter deel van de achterste beuk aan, die naar rechts wat achter het buurpand doorloopt. Vooraan staat sluit links haaks op de rooilijn de trap, met twee kwarten, aan op de gang. De ruimte van de keuken is door een lage uitbouw onder plat dak naar achter vergroot. Recent is geheel links, achter de winkel, in de hoek tussen het vrijliggende deel van de voorste beuk en de achterbeuk een lage keuken aangebouwd onder plat dak. In de VOORGEVEL is voor de zeer gaaf bewaarde winkelpui van Gasthuisstraat 16 voor de hoofdvorm de overgangsarchitectuur gekozen, maar voor de detaillering expliciet de art nouveau. De achtergrond is een oranje verblendsteen. De ingang ligt rechts in een portiek. De etalage, die zoveel als mogelijk de gevel vult, ligt iets terug in een rechthoekig vak. Daardoor blijven er drie muurdammen over, waarvan het onderste deel als pilasters is behandeld door deze een natuurstenen basement te geven. Ook de vensterbank van de etalage, die maar drie baksteenlagen boven het maaiveld begint, is van natuursteen. Dat geldt op het eerste gezicht ook voor de aanzetstenen in zweeps slag-profiel, maar het gaat hier echter om kunststeen. De rondboog boven het portiek en de vlakke segmentboog boven de etalage zijn opgebouwd uit getand in elkaar grijpende gekleurde steen: groen geglazuurde verblendsteen boven en witte profielsteen onder. Deze laatste heeft overhoeks een peerkraalprofiel. Bij de dagkanten van portiek en etalage is eenzelfde witte verblendsteen toegepast. Als verwijzing naar een kroonlijst loopt onder de goot een vlakke zigzaglijst van gele verblendsteen op oranje achtergrond tussen halfsteens rollagen van witte steen. De geprofileerde gootlijst is niet te nadrukkelijk aanwezig en rust op fraai gesneden gootklossen met een zweeps slag-profiel; deze goot loopt in dezelfde detaillering door over het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

rechter deel van het pand.

In de genoemde natuurstenen basementen van de pui is een decoratie uitgehakt, waarvan de middelste als stichtingssteen op te vatten is: P.K.R. Bier, 1904. Het wiel erboven is als fietswiel bedoeld, maar heeft slechts acht radiaal geplaatste spaken. De aanzetstenen zijn als kunststeen herkenbaar doordat de decoratie hier bij de fabricage eenvoudig in gegroefd is, in plaats van gehakt. Naast de etalage wordt op deze wijze een soortgelijk wiel in vereenvoudigde vorm aangegeven tussen zeer fraaie zweeps slag-motieven. Ook de aanzetstenen van het portiek hebben deze laatste versiering. De etalage bestaat uit twee gekoppelde zeer grote ramen, die de ingezwenkte vorm van de omlijsting volgen. Een rechte tussendorpel scheidt twee bovenlichten af, waarin ieder een reeks van vijf in grootte aflopende rondboogruiten bevat. De tussendorpel bevat onder ieder ruitje een ventilatiegleuf. Het portiek heeft een vierkleurige tegelvloer met een ster motief en rechts een anderhalve meter hoge plint in de vorm van een gele art-nouveau-tegelwand. De hoeken van de tegels zijn met elkaar verbonden door een overhoeks groen kruis: iedere tegel bevat hiervan een streep eindigend in een losse rode punt. De bovenrand wordt gevormd door een symmetrisch, tweemaal naast elkaar geplaatst art nouveau-motief in grijs op geel fond met een groen aangezet middendeel. Het is twee tegels hoog en vier tegels breed, tussen een donkerdere lijst aan de boven en onderzijde van smalle randtegels met tussen zwarte lijnen grijze guirlandes op groen fond. De linkerzijde van het portiek is een glaswand. De originele dubbele glasdeuren hebben grote ruiten in iedere deur, hieronder zijn drie kleine ruitjes geplaatst van geslepen glas. Het kalf draagt een rondboogfriesje. Onderaan bevinden zich panelen met verdiepte velden; hierdoorheen loopt een gedrukte boog over beide delen heen, waardoor ieder vlak een bij de art nouveau aansluitende vorm krijgt. Het bovenlicht heeft over de volle hoogte een fietswiel als motief, aangevuld met gezwenkte art-nouveau-vormen. Dat het centrale element als fietswiel bedoeld is blijkt uit de met verschillende kleuren gesuggereerde band en velg, alsmede uit de spaken. Deze komen bij de as niet radiaal samen, maar zijn kruis-over-één gespaakt. De as wordt aan de voorzijde door een verticale, aan de achterzijde door een horizontale bindroede opgevangen. De VOORGEVEL van het woongedeelte rechts, Gasthuisstraat 14, is rond dezelfde tijd als het linker deel verbouwd, maar zeer terughoudend: de gevelopeningen kregen strekken van zwart geschilderde steen boven, vertand grijpend in witte steen onder. In kunststeen zijn aanzetstenen en sluitstenen gesuggereerd, de laatste met een ingegroefd plantenmotief, dat streng symmetrisch blijft. De klassiek ogende 19de-eeuwse voordeur lijkt op een dubbele deur, maar is als één geheel uitgevoerd. Boven en onder heeft iedere helft een vierkant paneel, in het midden smalle ruiten achter gietijzeren deurroosters. Het houten deurkozijn suggereert een omlijsting van witte profielsteen met diepe voegen. De smalle T-ramen in forse kozijnen passen bij de sfeer van de voordeur. De vensterbanken zijn van natuursteen. Het woonhuiskarakter wordt versterkt doordat de eigen stoep is afgezet met hardstenen stoeppalen met ijzeren kettingen.

Het karakter van de LINKER ZIJGEVEL van de voorste beuk paste goed bij de voorgevel, doordat deze een dubbele laaddeur voor de zolder bevatte onder een kap over de volle breedte, in chaletstijl. Het fors uitstekende dak sloot als steekkap aan op het zijschild van het hoofddak, een hijsbalk was opgenomen in het overstek ervan. Helaas is deze kap gesloopt, zodat er een blinde lijstgevel overblijft. Ook de zijgevel van de achterste beuk is, op één raam na, blind. De begane grond wordt gemaskeerd door de recente aanbouw, die een zeer kleine aanbouw vervangt die niet meer bevatte dan de doorgang van de deur in de achtergevel naar de deur rechts in de zijgevel van de achterste beuk.

Van de RECHTER ZIJGEVEL steekt de top wat uit boven het lagere buurpand. Doordat de voorgevels van nummer 10 en 12 wat opgetrokken zijn bij de verbouwing tot twee bouwlagen, is het onderste deel van de zijgevel nu geheel ingebouwd.

De ACHTERGEVEL: het onregelmatige gevelbeeld van de gepleisterde lijstgevel van de achterste beuk is het resultaat van de diverse verbouwingen. Van achter af gezien heeft het rechter deel twee vensters per bouwlaag. Van de smallere verdiepingervensters staat het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

linker niet in dezelfde as als die eronder. De kelder heeft twee kleine kelderlichten. Het middendeel heeft een bovenlicht boven de serre, een restant van een oud venster of deur, hoog erboven een smaller verdiepingsvenster. Het linker deel heeft boven de aangebouwde bijkeuken twee vensters voor de eerste, één voor de tweede verdieping. De eenvoudige gootlijst rust op klossen. De aardige, houten serre in chaletstijl heeft kleine vierkante bovenlichten. De openslaande tuindeuren bevinden zich tussen twee ramen aan iedere zijde. De vrijliggende zijkant heeft twee soortgelijke ramen met kleine bovenlichten.

Voor wat betreft het INTERIEUR is het stucplafond in de winkel van monumentaal belang. Het heeft een ovaal middenelement uitgaande van een palmetmotief in een rankenlijst. Aan de buitenzijde loopt een rijke lijst met palmetten, in de hoeken is een driehoek geplaatst met rankenwerk.

Verder is de afwerking van de gang in het woonhuis van monumentaal belang, met een wandnis en neogotische tochtdeuren.

Waardering

Tweebeukig WINKEL-WOONHUIS met lange evolutie, waarvan de vroeg 20ste-eeuwse verbouwing het karakter sterk bepaalt.

- van architectuurhistorische waarde als goed en gaaf voorbeeld van een fietsenfabriek annex -winkel met pui in Art Nouveau-stijl. Als zodanig ook van industrieel-archeologisch en lokaal-historisch belang.

- van stedenbouwkundige waarde als positieve bijdrage aan het historische straatbeeld.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Werk-woonhuis

Functie

Winkelwoning